

Uspomene kapetana Joza Šunja

Priredio: Stjepan Vekarić

(Peto poglavlje)

Na tom sidrištu prestigla nas je »Favorita«, nava Luke Mimbelija, pod zapovjedništvom mladog kapetana Franje S. Kovačevića, brata Mata Kovačevića, upravitelja tvrtke Luke Mimbeli u Mariupolu.

Lažani povoljni vjetar naveo je sve brodove na sidrištu, da pokušaju proći Dardanele. Struja nije bila jaka, ali u času kad smo se nalazili kod prve sjeverne tvrđave, pojavio se lažani reful tramuntane te smo s brodom morali okrenuti prema azijskom kopnu. Kad smo zatim htjeli izvršiti prelet, nije nam uspio manevar i morali smo baciti sidro. Toliko smo se pritom približili obali da smo mogli i most izbaciti na kraj. Dva, tri puta pokušali smo iznijeti i ispružiti sidro na pola kanala, ali bi se ono, zbog velike dubine i struje, začas mašlo pod brodom. Morali smo izvršiti očajnički pokušaj, koji je na sreću uspio. Sa samim donjim jedrima, a s ubranim košnim i vršnjačom, i uz pomoć dva čamca sa po 10 veslača, uspjeli smo se izvući uz samu obalu i uhvatiti se sidrišta u Nagari, odakle smo ubrzo stigli u Carigrad. Slijedećeg dana prosljedili smo za Kerč i Mariupol.

U Mariupolu smo bili jedini veći brod na sidrištu. Budući da nam teret nije bio kupljen, morali smo čekati do rujna. Dva, tri sardinska broda su također stigli u luku, zadržali se par dana i krenuli za Taganrog.

Vrućina je u Mariupolu bila jaka te sam se dvaput dnevno kupao u moru ispod skladišta tvrtke Mimbeli. Kao i u Feodosiji, na plaži u Mariupolu žene su se kupale potpuno gole, a isto tako i muškarci pored njih.

Često sam u prazničke dane odlazio u posjete obitelji penzioniranog ruskog pukovnika Slatonovskog. Imao je lijepu vilu i velika imanja nekoliko milja prema istoku od Mariupola. Slatonovsky je bio oženio neku bogatu Poljakinju. Uvjet, uz koji je ona pristala da pođe za njega, bio je taj, da Slatonovsky prisvoji prezime njene obitelji, čiji je ona bila jedini potomak.

Čudan je bio taj Slatonovsky! Na niskom i trbušastom tijelu bila je postavljena sitna glavica s licem tvorničara pive, s nešto zamagljenim očima i s papagajskim nosom. Usta su mu bila široka, a unutra se tu i tamo vidio neki crni zub. Ispod brade imao je tri podbradka. Ta masa mesa oženila je plemenitu Elenu Slatonovsky. Eleni nije nikada uspjelo izliječiti svog muža od ogavnog pijančevanja, varanja na kartama i neumjerenog pušenja. Jednog dana za stolom kod Stjepana Mimbeli Slatonovski je doživio »brodolom«. Srčuci neku mlaku juhu odjednom se našao pod stolom. Strahoviti zadah votke odmah nam je sve objasnio.

Zbog porasta vozarina naš je brod, posredstvom austrijskog vicekonzula i trgovca u Taganrogu Andrije Dra-

škovića, bio unajmljen za prijevoz lanenog sjemena u Englesku.

Nakrcali smo brod, prešli u Carigrad i poslije dva mjeseca putovanja stigli u Falmouth, gdje smo ponovno našli mnogo prijatelja. Među ostalima tu se nalazio i kap. Antun Bijelić, zapovjednik brigantina »Vladislavo«. Brod je bio vlasništvo njegovog strica Ivana Đivovića. Od svog djetinjstva nisam sreo ovog Bijelica te sam mu se vrlo obrađovao. Bio sam ranjen u svom samoljublju, što je u Falmouth stigla nekoliko dana prije mene »Favorita«, iako je bila 12 dana poslije mene krenula iz Taganroga. Doduše, ona je prevozila lagani teret lana i gaz broda bio je tek nešto veći od gaza u balastu.

Poslije sedam do osam dana boravka u Falmouthu primili smo naređenje da prosljedimo za London. Agenti za teret našeg broda bili su braća Ralli i Scaramaglia, a agent za brod bio je Aleksandar Flori. Kad sam završio poslove prvo mi je bilo da posjetim banku Flori, gdje me dočekala tužna vijest o smrti sestre.

Ta me vijest toliko porazila da tri dana nisam pokazivao znakova života. Prešao sam zatim, na poziv prijatelja Michelija, a kopno, gdje me on svom brižljivošću njegovao.

Kad sam se opet vratio na brod dočekala me vijest, da je carinarnica pronašla veliki manjak cigara na brodu i da je oglobila brod sa 150 funti. Utvrdilo se, da su cigare pripadale brodskom pisaru, a da ih je on bio nabavio na jednom malteškom barku od Nagarom, i Flori, i Michelli i agent Sundius, nastojali su svim silama da stvar izgleda i kad sam već mislio, da je ona pala u zaborav, u času kad sam s brodom htio preći iz West India Docka u suhi Dock Browna uslijedila je zabrana otplovljenja, dok ne položim određenu kauciju. Pisar je imao malo novaca te je mogao i pobjeći s broda. Stoga sam plaćajući globu preko konzulata, radi predostrožnosti šutio i o svemu obavijestio pisara tek po odlasku iz luke, na otvorenom moru.

U balastu i bez peljara otplovili smo zatim za Carigrad prvih dana siječnja 1852. Nepovoljno vrijeme zadržavalo nas je čitavih mjesec dana kod Downsa i primoralo, da se dvaput sklonimo ispod otoka Wighta. Na koncu sam donio odluku, da pošto-poto kremen. Uspio sam nekako da se, bez peljara, prebacim s brodom pod francusku ohalu, te smo ploveći uz samo kopno prošli mimo Cherbourg i, s uraganom juga, ušli u La Manche. Ostali su brodovi, zbog iskrčavanja engleskog peljara, morali skrenuti do engleske obale te nisu mogli nastaviti put.

Putovanje do Gibraltara bilo je kratko, ali nas je zato u Sredozemnom moru uporni grego-levanat dobro izmučio. Zajedno s pelješkim brodovima »Oro« (kap. Štuk), »Gravosa« (kap. Jakulić) i drugi, ušli smo u Arhipelag i bili prisiljeni potražiti sklonište u luci Mandri.

Ekvinocij u ožujku 1852. donio je takve žestoke tramontane, kakve se u Arhipelagu nisu pamtile. Luka u Mandriju bila je dupkom puna brodova, a isto tako i ona u Rapatiju. Kad je okrenuo vjetar izvana, čitav je taj konvoj krenuo prema Carigradu. Međutim nas je protivni vjetar opet prisilio, da se sklonimo na raznim mjestima u Kanalu. Mo smo se zadržali na sidrištima pod Lapsikom i u Galipolju. Među ostalim brodovima nalazila se tu i velika nava »Giuseppe Bacarich«, pod zapovjedništvom Boža Randića, na svom prvom putovanju iz Rijeka.

Na sidrištu u Carigradu doživio sam velikih neprilika s mornarima, koji su zahtijevali povišicu plaće. Pokretač tih nereda bio je zloglasni Glavičić, iako je hinio uslužnost. Stvar sam izgadio preko austrijskog konzulata. Plovud tih zahtjeva bilo je isključivanje posade u diobi »pakotilje«. Danas nam se čini čudna ta privilegija, koju su uživale posade brodova braće Mimbeli i Flori. Udio u pakotilji uživali su zapovjednik, pisar, božman i svi

mornari; kormilari su imali 4 četvrtisa, mladići 3, a proporcionalno tome i kamarot i mali. Na taj je način i posada, iako malim dijelom, učestvovala u vlasništvu tereta. Osim toga, oni se nisu trebali brinuti kako će prodati taj njihov dio tereta, slobodnog od vozarine: to je vršio brodovlasnik zajedno s ostalim teretom i njima priznavao dobit od prodaje. Zarada je iznosila od 20 do 30 franaka po svakom četvrtisu. Ukidanjem pakotilje izjednačili su se u plaćama mornara brodovi braće Mimbeli i Flori s brodovima svih ostalih austrijskih brodovlasnika.

U Carigradu na sidru bili smo potpuno okruženi brodovima. Prilikom otplovljenja trebalo je izvršiti vrlo težak manevar te, kad je brod postigao brzinu, platio sam svoju drskost gubitkom četvrtine konopa, što se otkinuo i zauvijek ostao na jednom malom lošinjskom brigantinu pod zapovjedništvom kapetana Maverera.

Stigli smo u Kerč i poslije izdržane karantene prosljedili za Mariupol zajedno sa brodom »Madre« (kap. Župa). Pratio nas je nestalni povjetarac izvana. Kad smo se po računu trebali nalaziti u blizini Berdanska (lagana magla priječila je vidik), počeli smo iz broda izbacivati balast. Osim mene i kormilara svi drugi bili su zauzeti tim poslom. Poslije nekog vremena ugledali smo navu »Francesco Luca« (kap. Luketa), koja nam se približila krstareći protiv vjetera. Ona je zatim izvršila prelet i uputila se prema kopnu, pozdravljajući nas dvaput zastavom. Tek kasnije shvatili smo značenje tog odveć laskavog pozdrava!

Promatrajući pažljivije kretanje »Francesca Luke« kroz durbini počeo sam usput gledati i prema obali. Tu mi se za trenutak pojavi u vidik jedno veliko naselje, za koje sam pogrešno smatrao da je Atti. Ali ne znam ni sam zašto, počeo sam sumnjati u sve to. Popeo sam se stoga na jarbol i poslije marljivog i zrelog ispitivanja prepoznao sam Mariupol na mjestu, gdje sam držao da je Atti. Sišao sam na palubu, prekinuo posao oko izbacivanja balasta i postavio jedra za plovidbu uzvjetar. Zatim sam to javio signalnom kapetanu Župi, koji se nalazio nepune dvije milje iza mene. Župa se dosjetio i slijedio moje pokrete, te smo pod zaštitom noći (što je na sreću prikrila našu tešku pogrešku) ubrzo stigli u Mariupol. Krajnjem nemaru, s kojim smo vodili navigaciju od Kerča, pridružila se i jaka struja i zanosila brod prema jugoistoku. Nekim čudom prošli smo na taj način preko pličine »Elena«, a da olovnicom nismo niti pokušali ustanoviti položaj broda.

Na sidrištu u Mariupolu zatekli smo navu »Padre Mimbeli« (kap. Murina); brod je upravo bio spreman za odlazak. Teret za naš brod već je bio pripremljen, te smo se ubrzo opet našli u Carigradu, na putu za Cork.

Na tom putovanju u Sredozemnom moru kod Balara veliki valovi otcijepili su nam komad gornjeg dijela pramčane statve. Taj dio broda već je bio oštećen u sudaru s jednom splavi na prošlom putovanju za Englesku. Zbog tog oštećenja i zbog velikih količina vode, što je prodirala u brod, pobunila mi se posada i na čelu s božmanom Josipom Kriveljom i kormilarom Matom Marinčevićem zahtijevala, da se u Gibraltaru zaustavimo i tu izvršimo opravke. Popraviti brod u Gibraltaru značilo je izložiti se golemim troškovima, a sve na račun brodovlasnika, jer ni brod ni teret nisu bili osigurani.

Međutim nas je povoljni vjetar s istoka, poslije nekoliko dana protivnih vjetrova, izbacio u ocean zajedno s navom »Meotide« (kap. Brešja) i s mnoštvom drugih jedrenjaka. Posada je gundala, pa čak i otvoreno prijetila, ali nisam na to obraćao pažnju — pustio sam da se gubi zajedno s vodom, što je nestajala u brazdi broda.

(Nastavit će se)